

OBLICZA MIASTA

Od pierwszego widoku Wrocławia z „Kroniki Świata” Schedla z 1493 roku po wizerunki miasta wykonane po 1945 roku – w sumie 550 zabytków pokazuje wystawa zorganizowana z okazji 60-lecia powstania Muzeum Narodowego we Wrocławiu. Przeważają grafiki i rysunki, ale prezentowane są też medale i wyroby rzemiosła artystycznego oraz na osobnej wystawie pocztówki.

ANNA KOWALÓW

Ekspozycja podzielona została na pięć części: miasto średniowieczne, renesansowe, barokowe, Wrocław dziewiętnastowieczny i dwudziestowieczny. W części poświęconej średniowieczu można zobaczyć, jak wyglądało słynne benedyktyńskie opactwo na Ołbinie – monumentalna budowla romańska rozebrana w XVI w., a także dawno wyburzone lub całkowicie przebudowane kamienice gotyckie wraz z dawnym ratuszem Nowego Miasta. Z epoki renesansu pochodzi prezentowany na wystawie najstarszy plan Wrocławia, namalowany na płótnie w 1562 roku przez ojca i syna o tym samym imieniu i nazwisku: Barthel Weihner. Jest to plan widokowy z perspektywicznie przedstawioną zabudową, na którym zostały zaznaczone ulice, domy, fortyfikacje miejskie z fosami oraz liczne przeprawy spinające brzegi Olawy Miejskiej.

Barokowy obraz miasta oddają ryciny według F.B. Wernera, dzieła Oertla, Strahowskiego i Jeneweina. Dokumentują nie tylko budowlę, ale także splendor i dynamikę życia w barokowym mieście: obyczaje i tradycje, zabawy i uroczystości. Ich scenerią jest często Odra – ważna arteria miasta i charakterystyczny element jego pejzażu. Bardzo ciekawy zespół stanowią tzw. druki optyczne – grafiki przeznaczone do oglądania w urządzeniach zwanych Guckkasten i Zograscopie, prezentujących obraz poprzez odbicie lustrzane, często podświetlony od tyłu. Dawało to wrażenie oglądania rzeczywistych widoków, a wzmocnieniu

iluzji służyła zmodyfikowana perspektywa i światło z wyciętych w papierze okien. W tej części wystawy znajdują się też prace poświęcone jednej z głośniejszych katastrof wrocławskich: wybuchowi wieży prochowej (w okolicy dzisiejszego skrzyżowania ulic Włodkowica i Krupniczej) po uderzeniu pioruna w czerwcu 1749 roku. Zginęło 65 osób, głównie mieszkających w tej okolicy Żydów, a tak znaczna liczba ofiar zmusiła władzę do otwarcia nowego cmentarza żydowskiego.

Frederik Hendriks Vroom, Friedrich Gross PLAN WROCŁAWIA, 1587

Miedzioryt ręcznie kolorowany. Wydali Georg Braun i Frans Hogenberg, Kolonia
Widokowy (perspektywiczny) plan Wrocławia z lotu ptaka. W lewym górnym narożniku herb Królestwa Czeskiego, po prawej herb Wrocławia. Nad legendą w południowym narożniku litera „W” i nieco wyżej, na tle nurtu Odry kompas stylizowany na różę wiatrów, informujący o południowo-zachodniej orientacji planu. Granica zachodnia planu biegnie zach. brzegiem Mysiego Stawu (zasypany po 1838, okolice ul. Sądowej), graniczy z zachodnim odcinkiem obwarowań miejskich, pokazuje od wschodu część Kępy Mieszczkańskiej, od północy kończy się terenami Ogrodu Strzeleckiego i Ołbina, od wschodu obejmuje koryto Odry na tyłach katedry (terenu dzisiejszej ul. Wyszyńskiego) i fragment Szczytnik, od południowego wschodu granicę stanowią pola uprawne w okolicy kościoła św. Maurycyego, od południa – północna część Przedmieścia Świdnickiego z kościołem Zbawiciela. Plan oparty został na pierwszym planie pomiarowym Wrocławia wykonanym przez F. H. Vrooma w 1578. Uważa się, że wzór omawianego planu był pierwszym urzędowym planem Wrocławia, opartym na geometrycznych podstawach i dokładnych pomiarach.[eh]

**G.W. Redeker, wydawca
PLAN WROCŁAWIA Z NAJNOWSZYMI ZMIANAMI, 1843
Litografia barwna**

Plan otoczony bordiurą z osiemnastoma podpisanymi widokami charakterystycznych miejsc i budowli miasta. Naniesiona siatka ulic i placów oraz zaznaczone rzuty ważniejszych budowli Starego Miasta, otoczonego jeszcze pierścieniami obu fos. Uwzględniono nieukończony budynek Komendatury Generalnej. Kolorami zróżnicowano typy własności. Przedmieścia z podanymi nazwami: od północy Piaszkowe i Odrzańskie, od zachodu Mikołajskie, od południa Świdnickie z zaznaczonym w jego zachodniej części Mysim Stawem oraz od wschodu - Oławskie z siatką ulic wraz z ich powstającą zabudową. Zaznaczone wszystkie rogatki oraz doprowadzone od południowego zachodu i południowego wschodu linie kolejowe. U góry dorysowany północny fragment Przedmieścia Odrzańskiego oraz róża wiatrów. [ms]

ubranych wrocławian. Wiek XIX to także powstanie monumentalnych gmachów – siedzib władz i budynków użyteczności publicznej, które do dziś decydują o wyglądzie miasta (pałac królewski, sądy, nowa giełda). W latach 1866-1869 ze względów sanitarnych zasypano wewnętrzną fosę miejską, a na jej miejscu powstał zupełnie nowy ciąg komunikacyjny opasujący Stare Miasto. Popadające w ruinę, ale malownicze stare zaułki stały się inspiracją dla artystów.

Początek XX w. to czas włączania przedmieść w obręb miasta i powstawania nowych osiedli. Kształt przestrzenny Wrocławia zbliżył się wtedy do dzisiejszego.

Wystawa w Muzeum Narodowym we Wrocławiu czynna jest od 19 listopada 2008 do 25 stycznia 2009 r.

Towarzyszy jej katalog „Ikonografia Wrocławia” oraz pokaz multimedialny.

Opisy z katalogu „Ikonografia Wrocławia, cz. 1, Grafika” wydanego przez Muzeum Narodowe we Wrocławiu, Wrocław 2008
Redakcja naukowa: Piotr Łukasiewicz,
Opracowanie: Ewa Halawa, Magdalena Szafkowska oraz Krystyna Bartnik

Największe zmiany w wyglądzie miasta zaszły w XIX wieku. Po zdobyciu twierdzy wrocławskiej przez wojska Napoleona w latach 1806--07 rozpoczęto wyburzanie miejskich umocnień. W następnych dekadach likwidacja murów obronnych po-

zwoliła miastu na ekspansję, a na jego stare, ścieśnione historyczne centrum otworzył się widok z dalszej perspektywy. W miejscu murów powstała bardzo nowoczesna Promenada miejska. Maximilian von Grossmann chętnie pokazywał spacerującym po niej odświętnie

**Christian Adolf Eltzner
WROCŁAW Z LOTU PTAKA, 1872
Litografia piórkiem, kolorowana**

Widok w kierunku północno-wschodniego z wyraźną preferencją Wygonu Świdnickiego i powstałych na nim nowych budynków: zabudowy pl. Kościuszki, Nowej Synagogi z 1872 Erwina Opplera, sąsiadującej z nią willi Eichbornów z 1858, zbudowanej według projektu Hermanna Friedricha Waesemanna, koszar grenadierów i kirasjerów przy Podwalu, zbudowanych w 1823, kompleksu sądowo-więziennego przy ulicach Sądowej, Muzealnej i przy Podwalu. Północna część Wrocławia, za Odrą, jeszcze bez gęstej zabudowy – wśród zieleni widoczne pojedyncze niskie budynki mieszkalne, niewielkie zakłady przemysłowe oraz dominująca bryła zbudowanego w 1871 neogotyckiego kościoła św. Michała Archanioła. Litografia powstała przypuszczalnie na podstawie fotografii zrobionej z balonu. Świadczyć o tym może cień chmury, kładący się na południowym fragmencie miasta, a także duża precyzja w ukazaniu miejskiej zabudowy. [ms]

